

ĐỊNH HƯỚNG GIÁ TRỊ NGHỀ CỦA HỌC SINH LỚP 12 TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ THANH HÓA HIỆN NAY

Nguyễn Bá Châu¹, Phạm Thị Thoa¹

TÓM TẮT

Định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 là xu hướng hành động của học sinh hướng tới các đặc điểm hay các thuộc tính của nghề khi mà cá nhân nhận thức được ý nghĩa, tầm quan trọng của nghề cũng như có thái độ tích cực với nghề. Định hướng giá trị nghề là một trong những yếu tố quan trọng đối với sự phát triển nhân cách của học sinh. Định hướng giá trị nghề không chỉ diễn ra trong quá trình lựa chọn, xác định nghề phù hợp với năng lực, trí tuệ và thể lực của học sinh mà còn diễn ra trong quá trình học tập, rèn luyện tại nhà trường để củng cố vững chắc nghề nghiệp mà mình đã lựa chọn. Thực trạng định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa được biểu hiện ở cả 3 mặt: Nhận thức, thái độ và hành vi hướng tới các giá trị nghề và chịu ảnh hưởng của các yếu tố chủ quan và khách quan khác nhau.

Từ khóa: Định hướng giá trị, định hướng giá trị nghề, học sinh lớp 12.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Định hướng giá trị nghề là sự phản ánh có chọn lọc chủ quan các giá trị nghề nghiệp trong ý thức và tâm lý con người, là quá trình cá nhân xác định giá trị nghề nghiệp. Vì thế việc lựa chọn giá trị nghề phù hợp với điều kiện sức khỏe, năng lực của bản thân và xu thế của thời đại, với yêu cầu của nghề nghiệp là vấn đề hết sức quan trọng, cần phải quan tâm nghiên cứu.

Theo thống kê, mỗi năm có hàng nghìn sinh viên bị đuổi học, bỏ học tại các trường Cao đẳng, Đại học trong cả nước. Chỉ tính riêng Trường Đại học Bách Khoa Hà Nội hàng năm có tới 700 - 800 sinh viên bị nhà trường buộc thôi học do kết quả học tập kém, phần lớn trong số này là những sinh viên học năm đầu; Trường Đại học Nông Lâm thành phố Hồ Chí Minh mỗi năm có khoảng 600 sinh viên bị cảnh cáo dẫn đến bị buộc thôi học; Đại học Quốc gia Hà Nội mỗi năm có khoảng 10% sinh viên bỏ học chỉ sau kết thúc năm thứ nhất. Một trong những nguyên nhân dẫn đến tình trạng trên là do học sinh chưa có định hướng giá trị nghề rõ ràng dẫn đến chọn nhầm nghề, sai nghề nên các em không có động lực học tập, chán nản, không muốn học.

Mặc dù các nhà trường Trung học phổ thông đã có nhiều cố gắng trong công tác hướng nghiệp, tuy nhiên thực tế hiện nay cho thấy công tác định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 nói chung, học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa nói riêng vẫn chưa đạt được hiệu quả như mong đợi. Nếu không được điều chỉnh, định hướng đúng đắn, kịp thời, thì rất dễ dẫn đến những lựa chọn sai lầm, làm lãng phí thời gian, tiền bạc của học sinh, gia đình và xã hội.

¹ Khoa Tâm lý Giáo dục, Trường Đại học Hồng Đức; Email: nguyenchau@hdu.edu.vn

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Mục tiêu khảo sát

Tiến hành khảo sát, thu thập các thông tin cần thiết về thực trạng định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa hiện nay, các yếu tố ảnh hưởng đến thực trạng này. Trên cơ sở đó đề xuất một số kiến nghị, góp phần nâng cao hiệu quả công tác định hướng giá trị nghề của học sinh.

2.2. Đối tượng khảo sát

70 cán bộ quản lý, giáo viên và 350 học sinh Lớp 12 của 04 trường THPT công lập trên địa bàn thành phố Thanh Hóa: THPT Hàm Rồng, THPT Đào Duy Từ, THPT Nguyễn Trãi, THPT Tô Hiến Thành.

2.3. Nội dung khảo sát

Khảo sát thực trạng định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa.

Các yếu tố ảnh hưởng đến thực trạng định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa.

2.4. Phương pháp khảo sát

Phương pháp điều tra bằng bảng hỏi: Chúng tôi xây dựng các mẫu phiếu để khảo sát ý kiến của cán bộ quản lý, giáo viên và học sinh.

Phương pháp phỏng vấn: Phỏng vấn cán bộ quản lý, giáo viên, học sinh các trường THPT thành phố Thanh hóa, tỉnh Thanh Hóa nhằm làm sáng tỏ thực trạng định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa, tìm ra nguyên nhân, các yếu tố ảnh hưởng đến thực trạng này.

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

3.1. Thực trạng định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa

3.1.1. Nhận thức về giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa

Bảng 1. Nhận thức về giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa

Giá trị nghề	Mức độ nhận thức								ĐTB	Thứ bậc
	Rất quan trọng		Quan trọng		Ít quan trọng		Không QT			
	SL	%	SL	%	SL	%	SL	%		
1. Giá trị nghề mang tính xã hội	106	30.2	94	26.9	115	32.9	35	10.0	2.78	2
2. Giá trị nghề mang tính gia đình	61	17.5	111	31,6	127	36.4	51	14.5	2.50	3
3. Giá trị nghề mang tính cá nhân	133	37.9	153	43.7	48	13.7	16	4.8	3.14	1

Từ kết quả nghiên cứu thực tiễn nhận thức của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa về định hướng giá trị nghề chúng ta có thể thấy, giá trị nghề mang tính “cá nhân” được các em đánh giá ở mức độ cao nhất (so với giá trị nghề mang tính “gia đình” và giá trị nghề mang tính “xã hội”). Tất cả các giá trị nghề được đưa vào khảo sát đều được lựa chọn ở mức khá, hầu hết những giá trị này đều đem lại những lợi ích cho gia đình và cá nhân là ước mơ để các em phấn đấu, rèn luyện và tu dưỡng để phát triển bản thân mình, để được khẳng định vị trí của mình trong xã hội.

3.1.2. Thái độ của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa đối với các giá trị nghề

Thái độ với các giá trị nghề được xác định là một trong ba nhân tố chính tạo nên định hướng giá trị nghề. Để đánh giá thái độ của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa đối với các giá trị nghề, chúng tôi tiến hành khảo sát và kết quả được thể hiện trong bảng 2.

Bảng 2. Thái độ của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa đối với các giá trị nghề

Giá trị nghề	Thái độ								ĐTB	Thứ bậc
	Rất TC		TC		Ít TC		Không TC			
	SL	%	SL	%	SL	%	SL	%		
1. Giá trị nghề mang tính cá nhân.	62	17,7	155	44,3	85	24,3	48	13,7	2.66	1
2. Giá trị nghề mang tính gia đình.	42	12,0	137	39,1	100	28,6	71	20,3	2.43	3
3. Giá trị nghề mang tính xã hội.	56	16,0	152	43,4	83	23,7	59	16,9	2.58	2
Chung		15,3		42,2		25,5		17,0	2.55	

Định hướng giá trị nghề gồm 3 yếu tố chính đó là nhận thức, thái độ và hành vi. Thái độ của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa đối với các giá trị nghề ở bảng 2 cho thấy: Nhìn chung đa phần học sinh đều có thái độ tương đối tích cực đối với các giá trị nghề. Điều này được thể hiện ở ĐTB chung (2.55 - mức khá). Các em có thái độ tích cực nhất đối với giá trị nghề mang tính cá nhân (ĐTB 2.66, xếp thứ nhất); tiếp đến là giá trị nghề mang tính xã hội (ĐTB 2.58) và xếp cuối cùng là giá trị nghề mang tính gia đình. Điều này chứng tỏ các em đã nhận thức và có thái độ rõ ràng đối với các giá trị nghề phù hợp với sức khỏe, năng lực, sở trường của bản thân. Đây là một tín hiệu rất đáng mừng.

3.1.3. Tính tích cực hành động để hướng tới các giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa

Để thực hiện mục tiêu nghề nghiệp của mình ngoài nhận thức, thái độ về nghề thì không thể bỏ qua mặt hành vi. Vậy học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa đã có những hành động tích cực gì hướng tới các giá trị nghề. Chúng tôi đã tiến hành khảo sát và thu được kết quả trong bảng 3.

Bảng 3. Hành động tìm hiểu về nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa

Hành động	Mức độ									
	Rất tích cực		Tích cực		Ít tích cực		Không tích cực		ĐTB	Thứ bậc
	SL	%	SL	%	SL	%	SL	%		
1. Đọc sách báo tài liệu có kiến thức về giá trị nghề định chọn	88	25,1	70	20,0	140	40,0	52	14,9	2,55	3
2. Trao đổi trực tiếp với những người đang làm nghề mà mình quan tâm	57	16,3	45	12,9	178	50,9	70	20,0	2,25	5
3. Tham dự các hội chợ việc làm có liên quan đến giá trị nghề định chọn	68	19,5	53	15,1	169	48,3	60	17,1	2,37	4
4. Tham quan những cơ sở có nghề định chọn	53	15,1	42	12,0	192	54,9	63	18,0	2,24	6
5. Tích cực học tốt những môn học có liên quan đến nghề và giá trị nghề định chọn	106	30,2	94	26,9	115	32,9	35	10,0	2,77	1
6. Tìm hiểu nhu cầu việc làm với nghề dự định chọn	103	29,4	87	24,9	110	31,4	50	14,3	2,69	2
Chung		22.6		18.6		43.1		15,7	2,48	

Từ bảng số liệu trên cho thấy, nhìn chung đa số các em học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa tự đánh giá mức độ tích cực hành động tìm hiểu về nghề ở mức trung bình. Điều đó được thể hiện ở ĐTB chung là 2.48, mức độ trung bình. Điều này có vẻ hơi mâu thuẫn với nhận thức và thái độ của các em, tuy nhiên đây cũng là điều hết sức bình thường bởi từ nhận thức tới thực tiễn là cả một quá trình dài, các em có nhận thức đúng về nghề và các giá trị nghề nhưng rất ít có cơ hội được tiếp xúc được tìm hiểu thực tế về nghề, mặt khác do các em là học sinh cuối cấp nên phải tập trung học văn hóa để thi tốt nghiệp THPT. Đây chính là cơ sở để các lực lượng tham gia giáo dục, định hướng giá trị nghề cho học sinh lớp 12 tại các trường THPT thành phố Thanh Hóa đánh giá thực trạng và đưa ra các giải pháp phù hợp để nâng cao hiệu quả công tác hướng nghiệp cho học sinh.

3.2. Thực trạng các yếu tố ảnh hưởng đến định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa

Hoạt động định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa, tỉnh Thanh Hóa, chịu ảnh hưởng của rất nhiều yếu tố cả về khách quan lẫn chủ quan, chúng tôi tiến hành điều tra khảo sát 70 cán bộ quản lý, giáo viên và 350 học sinh. Kết quả thu được thể hiện trong bảng 4.

Tổng hợp số liệu khảo sát về các yếu tố ảnh hưởng đến định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa, tỉnh Thanh Hóa được học sinh và cán bộ giáo viên đánh giá ở mức cao (rất ảnh hưởng), với ĐTB dao động từ 3.28 điểm đến 4.22 điểm.

Bảng 4. Các yếu tố ảnh hưởng đến định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa

Các yếu tố ảnh hưởng	ĐTKS	Mức độ tác động								\bar{X}	ĐTB	TB
		Rất ảnh hưởng		Ảnh hưởng		Ít ảnh hưởng		Không ảnh hưởng				
		SL	%	SL	%	SL	%	SL	%			
1. Sức khỏe và năng lực của học sinh	HS	187	53.4	147	42.0	12	3.4	4	1.1	4.31	4.22	1
	CBGV	28	40.0	39	55.7	3	4.3	0	0	4.13		
2. Nhu cầu và hứng thú nghề của học sinh	HS	145	41.4	163	46.6	32	9.1	10	2.9	3.95	3.84	3
	CBGV	22	31.4	36	51.4	8	11.4	4	5.7	3.73		
3. Khả năng tự đánh giá bản thân của học sinh	HS	160	45.7	159	45.4	24	6.9	7	2.0	4.09	3.95	2
	CBGV	25	35.7	34	48.6	9	12.9	2	2.8	3.81		
4. Ảnh hưởng từ bạn bè	HS	133	38.0	163	46.6	35	10.0	19	5.4	3.80	3.70	4
	CBGV	20	28.6	35	50.0	10	14.3	5	7.1	3.60		
5. Tác động từ gia đình và nhà trường	HS	107	30.6	158	45.1	46	13.1	39	11.2	3.49	3.28	6
	CBGV	15	21.4	27	38.6	18	25.7	10	14.3	3.08		
6. Xu hướng nghề nghiệp của xã hội	HS	115	32.9	165	47.1	40	11.4	30	8.6	3.62	3.50	5
	CBGV	18	25.7	32	45.7	13	18.6	7	10.0	3.37		

Các yếu tố khách quan và yếu tố chủ quan đều tác động đến định hướng giá trị nghề của học sinh với mức độ, tính chất và chiều hướng khác nhau. Tuy nhiên, các yếu tố chủ quan có ảnh hưởng lớn hơn. Trong đó: Các yếu tố về “Sức khỏe và năng lực của học sinh” ảnh hưởng nhiều nhất với điểm trung bình 4.22, xếp thứ 1; “Khả năng tự đánh giá năng lực của bản thân” xếp thứ 2. Điều này cho thấy đa số cán bộ giáo viên và học sinh đều cho rằng sức khỏe và năng lực của học sinh là yếu tố quyết định đến định hướng nghề.

Xếp cuối cùng là “tác động từ phía gia đình và nhà trường”. Tuy xếp cuối cùng nhưng có ĐTB tương đối cao 3.28. Điều này chứng tỏ đây không phải là yếu tố ít ảnh hưởng mà chỉ đứng vị trí thấp hơn so với các yếu tố mà chúng tôi đưa vào khảo sát.

4. KẾT LUẬN

Định hướng giá trị nghề của học sinh lớp 12 là quá trình người học nhận thức, chiếm lĩnh các giá trị, thang giá trị, thước đo giá trị nghề nghiệp. Nó không chỉ diễn ra trong quá trình lựa chọn, xác định nghề phù hợp với năng lực, trí tuệ và thể lực của học sinh mà còn diễn ra trong quá trình học tập, rèn luyện tại nhà trường để củng cố vững chắc nghề nghiệp mà mình đã lựa chọn.

Định hướng giá trị nghề của học sinh chịu tác động của nhiều yếu tố chủ quan và khách quan.

Từ thực trạng định hướng giá trị nghề hiện nay của học sinh lớp 12 trên địa bàn thành phố Thanh Hóa cho thấy công tác giáo dục hướng nghiệp cho học sinh là việc làm hết sức cần thiết.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nguyễn Như An (2017), Đổi mới quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học cơ sở trong giai đoạn hiện nay, *Tạp chí Khoa học Giáo dục*, Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam, số 145, tr.20-24.
- [2] Lê Thị Kim Anh (2017), Các hình thức HĐHN giáo dục hành vi bảo vệ môi trường học sinh mẫu giáo 4 - 5 tuổi, *Tạp chí Giáo dục*, Số đặc biệt, Kỳ 2, tháng 10, tr.129 - 132.
- [3] Lê Vân Anh (1982), Một số ý kiến của N.C.Krupskaia về hướng nghiệp, *Tạp chí Nghiên cứu giáo dục*, số 2.
- [4] Đặng Danh Ánh (1982), Góp phần tìm hiểu vấn đề hướng nghiệp, *Tạp chí Giáo dục*, số 2.
- [5] Đặng Danh Ánh (2010), *Giáo dục hướng nghiệp ở Việt Nam*, Nxb. Văn hóa thông tin, Hà Nội.
- [6] Hoàng Thanh Bình (2017), Quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh ở các trường THPT huyện Như Thanh, tỉnh Thanh Hóa, *Tạp chí Quản lý Giáo dục*, Học viện Quản lý Giáo dục, số 5, tr.77-82.
- [7] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2009), *Chương trình GDPT: Hoạt động giáo dục hướng nghiệp (Ban hành kèm theo Quyết định số 16/2006/QĐ-BGDĐT ngày 05/5/2006 của Bộ trưởng Bộ GD-ĐT)*.
- [8] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2012), Đổi mới chương trình, sách giáo khoa GDPT, kinh nghiệm quốc tế và vận dụng vào điều kiện Việt Nam, *Kỷ Yếu hội thảo*, Hà Nội ngày 10 - 12, tháng 12.
- [9] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2013), *Thông tư Ban hành Điều lệ trường phổ thông*, Số 41/2010/TT-BGDĐT, ngày 30 tháng 12 năm 2010, Hà Nội.
- [10] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2013), *Phát triển năng lực tổ chức các hoạt động giáo dục của giáo viên*, Nxb. Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.

CURRENT OCCUPATIONAL VALUE ORIENTATION OF GRADE 12 STUDENTS IN THANH HOA CITY

Nguyen Ba Chau, Pham Thi Thoa

ABSTRACT

Vocational value orientation of 12th grade students is the tendency of students to act towards the characteristics or attributes of professions when an individual is aware of the meaning and importance of the profession as well as has a positive attitude towards the profession. Vocational value orientation is one of the important factors for students' personality development. It not only takes place in the process of choosing and determining a career suitable for students' abilities, intellect and physical strength, but also in the process of learning and training at school to reinforce necessary skills for the career that they have chosen. The reality of career value orientation of 12th grade students in Thanh Hoa city is expressed in all three aspects: Perception, attitude and behavior towards vocational values and is influenced by objective and subjective factors.

Keywords: *Value orientation, vocational value orientation, 12th grade students.*

* Ngày nộp bài: 8/2/2023; Ngày gửi phản biện: 8/2/2023; Ngày duyệt đăng: 28/2/2023